

V З'їзд гастроентерологів України: підведення підсумків та рух уперед

18–19 вересня 2014 р. у столичному «Будинку кіно» пройшов V З'їзд гастроентерологів України — значна подія в житті української медичної спільноти. Захід, який зібрав понад 1000 делегатів та учасників не лише з України, а й з інших країн світу, організовано ГО «Українська гастроентерологічна асоціація». Протягом двох днів роботи З'їзду лікарі-гастроентерологи, терапевти, сімейні лікарі та лікарі інших спеціальностей мали змогу обмінятися досвідом, відвідати лекції та майстер-класи колег, отримати нову інформацію щодо найбільш актуальних питань та пріоритетних напрямків розвитку гастроентерологічної науки в Україні, а саме: питань класифікації захворювань органів травлення, настанов та протоколів надання медичної допомоги, нових методів діагностики та лікування хворих гастроентерологічного профілю, питань профілактичної та клінічної дієтології. В рамках заходу працювала виставка за участю понад 30 фармакологічних компаній, що займаються розробкою нових гастроентерологічних препаратів.

У вітальному виступі **Василь Лазоришинець**, заступник міністра охорони здоров'я України (на момент підготовки публікації. Нині — в.о. міністра), привітав делегатів та учасників З'їзду з цією видатною подією в житті гастроентерологічної спільноти, що дає можливість підвести підсумки роботи і визначити першочергові завдання. Він зазначив, що попри складний період в житті країни, розвиток медицини не має стояти на місці. Міністерство охорони здоров'я (МОЗ) України приділяє велику увагу діям громадських організацій, які мають суттєвий вплив на визначення стратегії розвитку медичної галузі взагалі, зусиллям, спрямованим на підвищення профілактики, діагностики та лікування пацієнтів, підвищенню якості життя, розвитку перш за все профілактичної медицини.

У всьому світі, зокрема в Україні, рівень захворюваності населення на хвороби органів травлення зростає. За прогнозами експертів Всесвітньої організації охорони здоров'я, у XXI ст. хвороби органів травлення у структурі загальної захворюваності займатимуть одну з провідних позицій поряд із патологією серцево-судинної системи. Тому значення цього З'їзду на сьогодні важко переоцінити.

Дуже важливо, на думку В. Лазоришинця, щоб інформація про сучасні досягнення медицини була почута не лише науковцями, але й практичними лікарями та впроваджена у клінічну практику.

З привітальним словом від Кабінету Міністрів і віце-прем'єр-міністра України виступив **В'ячеслав Євтушенко**, заступник начальника департаменту з гуманітарної політики Кабінету Міністрів України. Він висловив щирі вітання з нагоди початку роботи З'їзду та відзначив, що робота Української гастроентерологічної асоціації має суттєвий вплив на визначення стратегії розвитку системи охорони здоров'я, підвищення рівня профілактики, діагностики та лікування. «Проведення заходу такого рівня — це можливість підвести підсумки цієї роботи. Професіоналізм, досвід, глибокі знання та відданість благородній справі всіх учасників та делегатів З'їзду дають впевненість у власних силах і віру в життя», — зазначив він.

З привітанням до делегатів та учасників З'їзду звернувся проректор з наукової роботи Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика професор **Іван Зозуля**. Він також побажав президії та делегатам З'їзду плідної праці та висловив подяку організаторам заходу.

Привітання з початком роботи З'їзду від імені президента та президії Національної академії медичних наук (НАМН) України також висловив член-кореспондент НАМН України, професор **Володимир Міхньов**. Він сказав, що З'їзд — важлива подія для всієї медичної спільноти

України, адже на ньому обговорюються найбільш актуальні проблеми гастроентерології. Гастроентерологи опікуються здоров'ям травної системи, яка є не простою як за будовою, так і за механізмом нервової та гуморальної регуляції. Враховуючи складність гастроентерологічної патології, стає зрозумілою необхідність проведення заходу такого рівня, на якому мають обговорюватися питання підвищення якості профілактики, діагностики та лікування патології травної системи.

Розповсюдженість захворювань шлунково-кишкового тракту підвищується у всьому світі і, безперечно, важливим є створення дієвих державних програм, спрямованих на поліпшення профілактики та діагностики цих захворювань. Важливою складовою успішних дій має бути високий рівень підготовки лікарів-гастроентерологів.

«Гастроентерологія є невід'ємною складовою внутрішньої медицини. Без розвитку науки немає руху вперед. Українська медична наука в галузі гастроентерології має вагомий досягнення завдяки відомим представникам внутрішньої медицини, більшість з яких присутні на цьому З'їзді. НАМН України приділяє велику увагу розвитку гастроентерології, у складі Академії наявний єдиний в Україні Інститут гастроентерології, на базі якого ве-

дуться провідні фундаментальні дослідження, присвячені вивченню патології всіх відділів травної системи», — нагадав В. Міхньов.

Після привітань зі звітом про роботу Української гастроентерологічної асоціації за 2010–2014 рр. виступив її президент, член-кореспондент НАМН України, професор **Юрій Філіпов**. Він зазначив, що новітня історія Асоціації нараховує 14 років. Можна із впевненістю констатувати, що вона відіграє центральну роль в об'єднанні наукових і практичних зусиль, спрямованих на допомогу пацієнтам гастроентерологічного профілю. Асоціація приділяє велику увагу післядипломному навчанню і, незважаючи на складні умови фінансування та супутні труднощі, післядипломна підготовка фахівців проходить на найвищому професійному рівні.

Важливу роль у роботі Української гастроентерологічної асоціації відіграють регіональні лідери, які координують питання клінічної та теоретичної гастроентерології на місцях. Ю. Філіпов відзначив Полтавське, Одеське, Вінницьке, Львівське, Буковинське відділення Асоціації. Він зауважив, що особливу увагу в роботі Асоціації спрямовано на підтримку регіонів, в яких відсутня власна науково-педагогічна база. Асоціація спільно з Національною школою гастроентерологів та гепатологів регулярно проводить науково-практичні конференції, круглі столи, консультації хворих із інших областей. У 2010–2014 рр. Українською гастроентерологічною асоціацією проведено:

- I та II Наукову сесію Інституту гастроентерології НАМН України;
- V Український гастроентерологічний тиждень;
- 3 науково-практичні семінари в рамках II та IV Міжнародного медичного форуму;
- 2 науково-практичні конференції з міжнародною участю;

- 13 виїзних науково-практичних конференцій для лікарів.

Безумовно, на сьогодні стан медицини в цілому та гастроентерології зокрема залишає бажати кращого. Стан медичної галузі повністю залежить від економіки країни, саме тому за останні роки спостерігається скорочення гастроентерологічних ліжок та кабінетів. Відповідно до сучасної концепції, центральну роль у системі охорони здоров'я відіграє лікар загальної практики — сімейний лікар: саме він надає первинну допомогу пацієнтам з патологією органів травлення. Тому одним із завдань Асоціації є підвищення теоретичної підготовки фахівців первинної ланки з проблем гастроентерології. Що стосується другого і третього рівня надання гастроентерологічної допомоги, доцільно поступово впроваджувати міжнародний досвід.

Доповідач відзначив, що Асоціація проводить консультації в різних академічних університетських центрах Німеччини та Австрії, тим самим наближаючи українське гастроентерологічне співтовариство до передових рубежів гастроентерологічних наук. У більшості країн лікар-гастроентеролог займається не лише клінічною практикою, але й самостійно виконує гастроінтестинальну ендоскопію та абдомінальну ехографію. Українське суспільство взяло орієнтир на європейську інтеграцію, і не викликає сумніву той факт, що європейські стандарти торкнуться і організації медичної допомоги. З 2007 р. Асоціацією впроваджена європейська модель проведення щорічних гастроентерологічних тижнів — важливого заходу, на якому вивчають перспективні напрямки щодо ключових проблем прикладної та теоретичної гастроентерології. Перші гастроентерологічні тижні проведено у містах Дніпропетровську та Києві, проте досвід VI Українського гастроентерологічного тижня у 2013 р. свідчить про доцільність про-

ведення цього заходу в різних регіонах України.

На завершення Ю. Філіпов підкреслив, що у Києві З'їзд гастроентерологів України проводиться вперше, у зв'язку з чим висловив особливу подяку оргкомітету, який менше ніж за рік провів величезну підготовчу роботу, перш за все стосовно модернізації статуту та роботи регіональних відділень Асоціації відповідно до сучасного законодавства України.

На пленарному засіданні також виступила голова оргкомітету З'їзду, член-кореспондент НАМН України, професор **Наталія Харченко**, яка представила основні положення та результати роботи гастроентерологічної служби, головні здобутки. Вона нагадала, що у 2012 р. сформована Робоча група з перегляду стандартів медичної допомоги та клінічних протоколів за спеціальністю «Гастроентерологія», яка плідно працювала впродовж двох років. На сьогодні основним залишається наказ МОЗ України від 28.12.2009 р. № 1051 «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю», а також низка наказів, що уточнюють та доповнюють його. Важливою віхою в житті Української гастроентерологічної асоціації стали накази МОЗ України, видані в період 2012–2014 рр., про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації надання медичної допомоги при:

- диспепсії (від 03.08.2012 р. № 600);
- гастроєзофагеальної рефлюксії хвороби (ГЕРХ) (від 31.10.2013 р. № 943);
- пептичної виразки шлунка та дванадцятипалої кишки (від 03.09.2014 р. № 613);
- хронічного панкреатиті (від 10.09.2014 р. № 638).

Доповідач також зазначила, що за останні 5 років відзначено зростання поширеності хвороб органів травлення на >30% та кількості випадків захворю-

вання, яких у 2013 р. зареєстровано >7 млн.

Динаміка поширеності та захворюваності на хвороби органів травлення серед населення України невідома. Протягом останніх 5 років спостерігається тенденція до скорочення кількості лікарів-гастроентерологів у закладах охорони здоров'я (на 3,5%). Водночас показник забезпеченості лікарями-гастроентерологами в Україні залишається на рівні 0,22 на 10 тис. населення, що відповідає рекомендаціям Всесвітньої організації гастроентерологів (1 лікар-гастроентеролог на 50 тис. населення). Для порівняння: у Франції 1 лікар-гастроентеролог обслуговує 20 тис., у Нідерландах — 165 тис. населення. Доповідач зауважила, що в цих державах, як і в інших країнах Європейського Союзу, США, Азії, гастроентеролог самостійно проводить ендоскопічні та ультрасонографічні дослідження.

Далі Н. Харченко розповіла про проведену вагому роботу щодо введення нових кваліфікаційних характеристик, згідно з якими лікар-гастроентеролог, зокрема II кваліфікаційної категорії, повинен самостійно проводити інтрагастральну та інтрастравохідну рН-метрію, ректосигмоскопію, знати техніку проведення езофагогастродуоденоскопії (здати екзамени на ендоскопічному тренажері), лікар вищої категорії — самостійно проводити ректосигмоскопію та фіброгастродуоденоскопію.

Фахівець зауважила, що, за висновками Державного формулярного комітету щодо створення Державного формуляра лікарських засобів, 50% лікарських засобів використовується нерационально, без дотримання Державного формуляра лікарських засобів, настанов та протоколів, створених на засадах доказової медицини.

Н. Харченко також розповіла про своє бачення стосовно подальших напрямків розвитку гастроентерологічної служби, а саме щодо:

- розробки та прийняття національних, державних програм, спрямованих на вдосконалення якості діагностики та лікування хворих із патологією органів травлення;
- забезпечення необхідним фінансуванням та зміцнення матеріальної бази лікарень, центрів і наукових установ;
- пільгове лікування хворих на вірусний гепатит, неспецифічний виразковий коліт тощо.

Надалі захід проходив досить жваво і динамічно, паралельно в кількох залах відбувалися засідання, присвячені таким актуальним напрямкам гастроентерології, як:

- профілактика, діагностика і лікування захворювань шлунка та дванадцятипалої кишки;
- клінічна панкреатологія;
- шляхи поліпшення профілактики, діагностики і лікування захворювань печінки та жовчовивідних шляхів;
- сучасні тенденції в діагностиці та лікуванні захворювань кишечника;

- питання нутриціології, дієтології та лікувального харчування.

Загалом на науковому зібранні заслухали близько 70 доповідей, завдяки яким делегати ознайомилися з сучасними науковими досягненнями в галузі гастроентерології. Проведено 4 сателітних симпозиуми: «Сучасні аспекти лікування хворих запальними захворюваннями кишечника» (**Субрата Гош** (Subrata Ghosh), Університет Калгарі, Канада), «Погляд гастроентеролога та інфекціоніста. Шляхи підвищення ефективності лікування хворих на хронічні гепатити» (**Л. Мороз, Н. Харченко**), «Сучасні аспекти лікування хворих із запальними захворюваннями кишечника» (**А. Дорофєєв**), «Сучасні ендоскопічні методи в діагностиці захворювань кишечника» (**С. Музика, К. Мараховський**), а також майстер-класи: «Гепатопротектори. Спірні питання визначення та ефективності» (**Н. Харченко**) та «Ефективні дієтичні інтервенції при деяких захворюваннях гепатобіліарної системи» (**Г. Анохіна**).

Серед численних виступів значний інтерес аудиторії викликали доповіді, що стосуються актуальних питань клінічної панкреатології та якості профілактики, діагностики і лікування захворювань шлунка.

Аспекти патогенетичної терапії при хронічному панкреатиті представлені у доповіді **Олега Бабак**, професора ДУ «Національний інститут терапії імені Л.Т.Малої НАМН України» (Харків), який акцентував увагу на важливості впливу на етіологічні фактори та патогенетичні механізми розвитку хронічного панкреатиту, розглянув основні відмінності в різноманітні ферментних препаратів та питання підвищення ефективності ферментної терапії при хронічному панкреатиті.

Доповідачем також представлено критерії вибору інгібіторів протонної помпи (ІПП) при коморбідній патології. Згідно зі статистичними даними, більшість пацієнтів, які звертаються до лікаря-гастроентеролога, мають коморбідну гастроентерологічну патологію, в тому числі у 7% хворих відзначають ≥ 4 різних захворювань шлунково-кишкового тракту. У $\approx 60\%$ пацієнтів гастроентерологічного профілю наявні супутні захворювання серцево-судинної, ендокринної, дихальної та інших систем. Коморбідність зумовлює взаємне обтяження перебігу захворювань, поліпрагмазію, супроводжується низькою ефективністю базисної терапії та підвищує ризик розвитку ускладнень.

У доповіді також розглянуто аналіз застосування ІПП, які займають центральне місце у низці лікарських препаратів, що застосовують при кислотозалежних захворюваннях. Досить докладно висвітлено

схожість та відмінність ІПП, роль системи цитохрому P450 у метаболізмі лікарських засобів, розглянуто особливості метаболізму оригінальних ІПП у печінці, селективність і тривалість кислотосупресивного ефекту ІПП. У заключному слові О. Бабак підкреслив, що ефективність лікування та швидкість розвитку ремісії захворювання безпосередньо залежать від поінформованості лікаря та його вміння використовувати свої знання і навички у конкретній клінічній ситуації, в тому числі — у пацієнтів із кислотозалежними захворюваннями та коморбідними станами.

Відзначимо ряд найбільш пам'ятних виступів, що викликали жваві дискусії та обговорення.

Так, професор **Юрій Степанов**, завідувач кафедри гастроентерології і терапії Дніпропетровської медичної академії, розглянув сучасні критерії щодо вибору лікування GERX і провів детальну оцінку механізмів дії та ефективності нового покоління ІПП.

У доповіді, представленій професором **Анатолієм Свінцицьким**, завідувачем кафедри внутрішньої медицини №3 Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ), надана оцінка гепато- та панкреатотоксичності нестероїдних протизапальних препаратів.

Питання корекції репаративних порушень у пацієнтів із гастродуоденальною патологією розглянуто завідувачем кафедри внутрішньої медицини №1 Донецького національного медичного університету імені Максима Горького, професором **Наталією Губергіц**. Її доповідь щодо сучасних можливостей антисекреторної терапії хронічного панкреатиту викликала досить жвавий інтерес.

Також у рамках 3'їзду проведено перегляд Статуту Української гастроентерологічної асоціації, класифікації хвороб органів травлення, а також оголошено результати конкурсу робіт молодих вчених із врученням дипломів та нагород. Здійснено перевибори керівного складу Української гастроентерологічної асоціації. Проведено телеміст з Університетом Калгарі (University of Calgary), Канада, в ході якого відбувся обмін досвідом та обговорено перспективні напрями розвитку гастроентерологічної служби України. Розглянуто ряд інших суттєвих питань щодо роботи Асоціації.

*Сергій Боровик,
фото автора*